

Załącznik do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Stargardzie
z dnia

**Prezydent Miasta
Stargard**

**MIEJSKI PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA
STARGARD NA LATA 2023-2025**

grudzień 2022 r.

SPIS TREŚCI	Strona
1. Wprowadzenie	2
1.1. Podstawy prawne opracowania programu	4
1.2. Wyjaśnienie skrótów i wyrażeń	6
1.3. Adresaci programu	8
2. Charakterystyka społeczno-demograficzna miasta Stargard	8
3. Diagnoza rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie	9
4. Analiza SWOT w obszarze wsparcia rodziny	18
5. Część programowa	24
5.1. Cel główny	24
5.2. Cele szczegółowe	24
5.3. Zasoby instytucjonalne	28
5.4. Realizacja Programu	29
5.5. Finansowanie Programu	29
5.6. Zakładane efekty realizacji Programu	29
5.7. Monitoring Programu	30

1. Wprowadzenie

Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa, jest jego najmniejszą, a zarazem podstawową komórką. Jest pierwszym i podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka, które oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na osobowość dziecka przekazuje mu swój system wartości, tradycje, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie.

Rodzina i jej funkcjonowanie jest istotnym środowiskiem, które może optymalizować rozwój sfer emocjonalnych, intelektualnych i społecznych dziecka, ale może także zaburzać lub hamować biologiczne uwarunkowania jego różnych sfer rozwojowych. Każda rodzina tworzy swój własny, niepowtarzalny system opiekuńczo-wychowawczy i socjalizacyjny. To, czego uczymy się w rodzinie, pozostaje na całe życie. Dobrze funkcjonująca rodzina zaspokaja niezbędne potrzeby swych dzieci, ponieważ środowisko rodzinne stanowi źródło miłości i akceptacji, daje poczucie bezpieczeństwa przez spójność wewnętrzną i obecność osób, na które można liczyć. Rodzina wpływa na osobowość, kształtując losy jej członków. Jeśli jej kondycja pogarsza się to wpływa destrukcyjnie na funkcjonowanie nie tylko jednostki, ale również społeczeństwa. Zaburzone funkcjonowanie jednego z członków rodziny uderza w cały system rodzinny, a zwłaszcza w dziecko, jako najłabsze jego ogniwo. Jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, wówczas instytucje i służby do tego powołane są zobligowane do jej wspierania, a także podjęcia stosownych działań minimalizujących destruktywny wpływ postępowania dorosłych na dziecko.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych obejmuje szereg planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich realizowania. Współczesne rodziny mają wiele trudności w odnalezieniu się w zmieniającej rzeczywistości. Niezwykle ważne jest umacnianie rodziny i przeciwdziałanie jej dysfunkcjonalności w realizacji funkcji psychospołecznych. Należy zatem objąć rodziny wsparciem i podejmować działania służące udzielaniu im wszechstronnej pomocy.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Stargardzie realizuje zadania należące do właściwości gminy z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na podstawie uchwały Nr XIII/163/2011 Rady Miejskiej w Stargardzie Szczecińskim z dnia 20 grudnia 2011 r. zmieniającej uchwałę w sprawie nadania Statutu Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Stargardzie Szczecińskim.

Głównym celem Programu jest skuteczne wspieranie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

„Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 dla Miasta Stargard” powstał w celu zapobiegania i rozwiązywania istniejących problemów, z jakimi borykają się rodziny. Stanowi kontynuację programów wspierania rodziny realizowanych w mieście Stargard od 2014 r. Program wspierania rodziny wyznacza kierunki działań podejmowanych przez Gminę - Miasto Stargard na rzecz:

wzmacniania rodziny w prawidłowym wypełnianiu jej funkcji, zapewniania właściwej opieki dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy osób dorosłych, kształtowania pozytywnego wizerunku rodziny, wspierania kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.

Podstawowym założeniem Programu Wspierania Rodziny jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Wsparcie rodziny naturalnej, już na etapie, gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie sytuacji, w których dziecko musi opuścić własną rodzinę. Ponadto program zakłada dalsze integrowanie, rozwój i wzmocnienie działań instytucji i organizacji działających w Stargardzie w zakresie wspierania rodziny. Ważne jest, aby zarówno działania, jak również decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji, tj. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół, sądu, policji, itp.

Realizacja niniejszego Programu daje możliwość ograniczenia zjawisk patologii społecznych wśród rodzin, podejmowania szeregu działań profilaktycznych i edukacyjnych, rozbudowy systemu opieki nad dzieckiem oraz pracy z rodziną.

1.1 Podstawy prawne opracowania programu

„Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 dla Miasta Stargard” został opracowany w oparciu o art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.).

Zgodnie z powyższą ustawą (art.176) samorząd gminy powinien realizować następujące zadania:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsca dla dzieci,
- 4) finansowanie:
  - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające,
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej po dniu 31 grudnia 2011 r. odpowiednio:
  - a) 10 % w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy,
  - b) 30 % w drugim roku pobytu dziecka,
  - c) 50 % w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Opracowanie i wdrażanie przedmiotowego programu jest spójne z innymi przepisami prawnymi, w szczególności z:

- 1) Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- 2) Konwencją o Prawach Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.,
- 3) ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.),

- 4) ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249),
- 5) Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Stargard na lata 2021-2027 (uchwała Nr XXIV/275/2021 Rady Miejskiej w Stargardzie z dnia 26 stycznia 2021),
- 6) Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Stargardzkim na lata 2021-2025 (uchwała Nr XXIII/275/20 Rady Powiatu Stargardzkiego z dnia 16 grudnia 2020 r.),
- 7) Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2021-2023 (uchwała Nr XXIII/309/20 Rady Powiatu Stargardzkiego z dnia 16 grudnia 2020 r.),
- 8) Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2027pt. „Region Przyjazny Rodzinie” (uchwała Nr XXIX/337/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 października 2021 r.),
- 9) ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.),
- 10) ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.),
- 11) ustawą z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.),
- 12) ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 t.j.),
- 13) ustawą z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2022 r. poz. 1577 t.j.),
- 14) ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615 z późn. zm.),
- 15) ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1205 t.j.),
- 16) ustawą z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 z późn. zm.),
- 17) ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2021 z późn. zm.),
- 18) ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690 z późn. zm.),
- 19) ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241 t.j.),
- 20) ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241 t.j.),
- 21) ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.),
- 22) rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2021 r. poz. 1092.),

- 23) ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz. U. z 2021 poz. 2270 z późn. zm.),
- 24) ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240 t.j.),
- 25) ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U.2021 r. poz. 1082 z późn. zm.).

1.2 Wyjaśnienie skrótów i wyrażeń.

Rodzina wspierająca – to taka, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- a) opiece i wychowaniu,
- b) prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- c) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Rodzina dysfunkcyjna (dysfunkcjonalna) – to taka, która nie spełnia swoich funkcji. Poprzez zaburzone relacje, zasady, role czy komunikację, nie zapewnia swoim członkom możliwości zdrowego i pełnego funkcjonowania.

System pieczy zastępczej – to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Rodzina zastępcza – to rodzina, która tymczasowo bądź na stałe opiekuje się i wychowuje dzieci osierocone lub którym rodzice nie są w stanie zapewnić opieki i wychowania. Rodzina ta pełni funkcję rodziców zastępczych bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka.

Rodziny zastępcze dzielimy na:

- 1) spokrewnione – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, będące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- 2) niezawodowe – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- 3) zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Asystent rodziny – to osoba, która zajmuje się zawodowo wspieraniem rodziny przez pewien czas, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła ona pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Termin ten został wprowadzony od słowa „asysta”, które jest określeniem osoby towarzyszącej komuś, współobecnej, pomagającej, będącej w pogotowiu. Asystent rodziny towarzyszy rodzicom we wprowadzaniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci.

Rodzinny dom dziecka – ośrodek wychowawczy dla osieroconych lub pozbawionych opieki rodzicielskiej dzieci oraz młodzieży do 18. roku życia, który jest zorganizowany w naturalnych rodzinach zastępczych, w przystosowanych domach rodzinnych.

Centrum integracji społecznej – podmiot ekonomii społecznej, instytucja edukacyjna, której zadanie polega na reintegracji społeczno – zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie, nie będących w stanie funkcjonować na otwartym rynku pracy.

Prace społecznie użyteczne – forma aktywizacji bezrobotnych wprowadzona nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (weszła w życie 1 listopada 2005 roku).

Placówki wsparcia dziennego – są jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w trzech formach:

- opiekuńczej,
- pracy podwórkowej,
- specjalistycznej.

Placówki prowadzone w formie opiekuńczej mają na celu wsparcie rodziców w zapewnieniu opieki nad dziećmi i mogą służyć wsparciu działań edukacyjnych.

Idea pracy podwórkowej prowadzonej z dziećmi polega na kierowaniu działań animacyjnych, socjoterapeutycznych, edukacyjnych czy sportowych do dzieci spędzających swój wolny czas na osiedlowych podwórkach. Celem placówki prowadzonej w tej formie jest streetworking, czyli udzielanie wsparcia dzieciom i młodzieży, które przebywają na placach i podwórkach.

Placówka prowadzona w formie specjalistycznej ma za zadanie wspierać dzieci w ich rozwoju fizycznym, psychologicznym oraz wspomagać dziecko i rodzinę w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych.

1.3. Adresaci programu.

Adresatami Programu są dzieci oraz ich rodzice zamieszkujący na terenie miasta Stargard, w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej a także rodziny, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest aby zarówno działania jak i decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji, tj. pomocy społecznej, szkoły, sądu, policji itp.

2. Charakterystyka społeczno-demograficzna miasta Stargard

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2021 r. w Stargardzie zamieszkiwało 67.293 osób (w 2020 roku - 67.579 osób i w 2019 roku – 67.837). Natomiast w oparciu o dane Urzędu Miejskiego w Stargardzie na dzień 31 grudnia 2021 r. zameldowanych na pobyt stały było 61.019 osób.

W poniższej tabeli zostały uwzględnione informacje przekazane przez Urząd Miejski w Stargardzie.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców według wieku.

LICZBA LUDNOŚCI	2021	2020	2019
Ogółem	61.019	61.736	62.405
Wiek do lat 18	10.438	11.028	11.143
Wiek powyżej 18 lat do 64 roku życia	36.534	38.115	39.173
Wiek powyżej 65 roku życia	14.047	12.593	12.089

Liczba ludności Stargardu w 2021 r. w stosunku do 2020 r. zmniejszyła się o 717 osób (odpowiednio w stosunku do 2019 r. zmalała o 1386 osób)

Jak wynika z powyższej tabeli, w analogicznym okresie, osób w wieku do 18 lat było mniej o 590 osób (odpowiednio w stosunku do 2019 r. było mniej o 705 osób), w wieku powyżej 18 lat do 64. roku życia było mniej o 1.581 (odpowiednio w stosunku do 2019 r. było mniej o 2639 osób), a osób w wieku powyżej 65 roku życia było więcej o 1.454 osób (w 2019r. więcej o 1958 osób).

Analiza powyższych danych wskazuje, że systematycznie zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym, a zwiększa się liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Natomiast w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2019-2021 występuje zdecydowany wzrost liczby o 1.958 osób, co oznacza, że społeczeństwo naszego miasta starzeje się.

Tabela nr 2. Liczba bezrobotnych mieszkańców miasta zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Osoby bezrobotne	2021	2020	2019
Ogółem	1.402	1.580	1.377
w tym:			
Osoby bezrobotne długotrwale	761	689	620
Osoby bezrobotne z prawem do zasiłku	180	254	234

Bezrobocie nie tylko jest problemem społecznym, ale leży także u podstaw wielu innych kwestii społecznych. Szczególnie długotrwale bezrobocie związane jest z obniżeniem standardu materialnego życia zarówno samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny.

W 2021 roku wskaźnik bezrobocia wynosił 3,6 %, w 2020 r. – 4,0%, w 2019 r. - 3,4%. Zatem obserwuje się na przestrzeni lat 2020-2021 spadek bezrobocia w mieście Stargard.

Z analizy danych wynika, że w latach 2020-2021 liczba osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych zmniejszała się, analogicznie liczba osób z prawem do zasiłku w ostatnim roku również uległa zmniejszeniu.

Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych w 2021 r. stanowiła 54,28 % (w 2020 r. - 44,18 %, i w 2019 r. – 45,03%), natomiast osoby bezrobotne z prawem do zasiłku stanowiły 12,84 % (w 2020 r. – 16,04 % i w 2019 r. - 16,99%).

3. Diagnoza rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie

Zmiany gospodarcze dokonujące się w społeczeństwie na przełomie ostatnich lat silnie oddziałują na losy rodziny i jej poszczególnych członków. Wpływają na funkcjonowanie rodziny na różnych płaszczyznach jej aktywności sprawiają, że jedne funkcje i zadania są realizowane w większym stopniu, inne zaś ulegają ograniczeniu. Kompleksowe diagnozowanie funkcjonowania rodziny, jej potrzeb oraz problemów umożliwia wdrożenie konkretnych rozwiązań pozwalających przeciwdziałać negatywnym skutkom zmian.

Podstawą do określenia celów kolejnego Miejskiego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie na podstawie corocznych sprawozdań przygotowywanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Stargard na lata 2021-2027 jak również materiałów uzyskanych od jednostek i instytucji działających w obszarze wspierania rodziny.

Według definicji wskazanej w art. 6 pkt 14 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, rodzina określana jest jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”.

11 % klientów, którzy korzystają z pomocy społecznej, to rodziny z problemem funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Z informacji zebranych przez pracowników pomocy społecznej, policji, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych podmiotów działających na rzecz rodziny wynika, że stargardzkie rodziny najczęściej dotyka problem ubóstwa, przemocy, uzależnienia od alkoholu. Jednocześnie, częściej niż w latach ubiegłych, w rodzinach pojawiają się także uzależnienia od innych substancji psychoaktywnych. Problem uzależnienia dotyka rodzin i osób o różnym statusie materialnym.

Dzieci z rodzin z problemem alkoholowym doświadczają wielu traumatycznych przeżyć. W rodzinie alkoholowej zdarza się, że środki finansowe nie zawsze są przeznaczane na zaspokojenie podstawowych potrzeb dzieci. W rodzinie dominuje atmosfera niepokoju, napięcia, niepewności i lęku. Dzieci z rodzin dotkniętych alkoholizmem często przedwcześnie wchodzą w rolę dorosłych. Często doświadczenie życia w rodzinie z problemem alkoholowym pozostawia w nich piętno na całe życie.

Patologiczne realizowanie funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach z problemem alkoholowym jest jedną z najczęstszych przyczyn pozbawiania lub ograniczania władzy rodzicielskiej oraz umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela nr 3. Karta diagnostyczna.

	2021	2020	2019
Liczba mieszkańców Stargardu	61.019	61.736	62.405
Liczba osób bezrobotnych	1.402	1.580	1.377
Osoby wykonujące prace społecznie użyteczne	30	24	29
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	1.830	1.897	1.929
Liczba rodzin z dziećmi:	343	367	407
Liczba pracowników socjalnych	36	34	35
Liczba rodzin, na rzecz których świadczona była praca socjalna	1.076	1.284	1.283
Liczba zawartych kontraktów	179	237	350
Liczba udzielonych porad specjalistycznych:			
- prawnych,	529	816	1.011
- socjalnych,	1.076	1.225	1.283
- psychologicznych	1.709	822	1.303
Liczba osób objętych terapią:			
- dorosłych,	97	86	104
- dzieci	76	53	93
Liczba rodzin pobierających:			
- zasiłek rodzinny,	3.243	3.497	4.033
- świadczenie wychowawcze,	7.657	7.475	7.139
- świadczenie „Dobry start”	3	5.229	5.286
Liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego	373	413	488
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	833	943	1.128
Liczba dzieci/młodzieży w wieku do 18 roku życia	10.438	11.028	11.143
Liczba uczniów otrzymujących stypendia i zasiłki szkolne	169	213	282
Liczba dzieci/młodzieży pozostających w pieczy zastępczej	220	239	242

Tabela nr 4. Typy rodzin objętych pomocą społeczną.

	2021	2020	2019
Rodziny ogółem	1.830	1.897	1.929
o liczbie osób:			
1	1.179	1.247	1.337
2	253	237	214
3	172	171	148
4	123	122	133
5	77	70	63
6 i więcej	26	50	34
w tym rodzin z dziećmi	343	367	407

Grupa rodzin o liczbie 2, 3, 5 oraz 6 i więcej osób w rodzinie zwiększyła się w 2020 roku w stosunku do 2019 roku, a na przestrzeni lat 2020-2021 wskazuje nadal tendencję wzrostową (z wyjątkiem rodzin z 6 i więcej dziećmi). Natomiast liczba rodzin z dziećmi wykazuje tendencję spadkową na przełomie 2019-2021 roku.

Tabela nr 5. Powody przyznania pomocy społecznej.

	2021	2020	2019
Rodziny ogółem, w tym:	1.830	1.897	1.929
Ubóstwo	822	875	869
Sieroctwo	2	2	2
Bezdomność	160	177	154
Potrzeba ochrony macierzyństwa	34	28	43
Bezrobocie	280	300	313
Niepełnosprawność	626	634	662
Długotrwała lub ciężka choroba	819	836	816
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	200	285	269
• rodziny niepełne	136	145	151
• wielodzietne	45	45	50
Przemoc w rodzinie	22	16	8
Alkoholizm	69	60	63
Narkomania	7	4	4
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	21	22	23
Zdarzenia losowe	6	0	3
Sytuacje kryzysowe	4	8	10

Analiza pokazuje, iż liczba rodzin objętych pomocą społeczną w 2021 r. wynosiła 1830, w tym 343 rodzin z dziećmi (w 2020 r. liczba rodzin wynosiła 1.897, w tym 367 rodzin z dziećmi, a w roku 2019 liczba rodzin wynosiła 1.929, w tym 407 rodzin z dziećmi).

Z powyższego wynika, iż w 2021 r. zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej o 67 stosunku do roku 2020, tj. o 3,53% (o 99 w stosunku do roku 2019, tj. o 5,13%), w tym liczba rodzin z dziećmi o 24 w porównaniu do roku 2020, tj. o 6,54% (o 64 w porównaniu do roku 2019, tj. o 15,72%).

Z analizy wynika, iż liczba rodzin przejawiających bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, korzystających z pomocy społecznej w 2021 r. zmalała o 69 rodzin w stosunku do 2019 r., a o 85 rodzin w stosunku do 2020 r.

Wśród 343 rodzin z dziećmi korzystających w 2021 r. z pomocy społecznej w 57 rodzinach zdiagnozowano problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Podobne wielkości występowały w latach poprzednich: w roku 2020 na 367 rodzin z dziećmi w 60 rodzinach zdiagnozowano takie problemy, a w 2019 r. problemy opiekuńczo-wychowawcze przejawiało 58 rodzin na 407 rodzin z dziećmi.

W 2021 r. w stosunku do 2020 r. widoczny jest wzrost liczby rodzin korzystających z różnych form pomocy z powodu: potrzeby ochrony macierzyństwa o 6 (ale spadek o 9 w stosunku do roku 2019), narkomanii o 3 (tak samo w stosunku do roku 2019), alkoholizmu o 9 (o 6 w porównaniu do 2019), przemocy w rodzinie o 6 (o 14 w porównaniu do 2019), zdarzeń losowych o 6 (o 3 w porównaniu do roku 2019). Natomiast stwierdza się spadek liczby rodzin korzystających z różnych form pomocy w 2021 r. w stosunku do 2020 r. z powodu: ubóstwa o 53 (o 47 w porównaniu do 2019 r.), bezrobocia o 20 (o 33 w porównaniu do 2019 r.), bezdomności o 17 (ale wzrost o 6 w stosunku do roku 2019), długotrwałej lub ciężkiej choroby o 17 (ale wzrost o 3 w stosunku do roku 2019), niepełnosprawności o 8 (o 36 w porównaniu do 2019), sytuacji kryzysowej o 4 (o 6 w porównaniu do 2019).

Biorąc pod uwagę spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w okresie od 2019 r. do 2021 r. procent rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, bezdomności, potrzeby ochrony macierzyństwa, bezrobocia, niepełnosprawności oraz długotrwałej i ciężkiej choroby klasyfikuje się na bardzo podobnym poziomie.

Tabela nr 6. Analiza procentowa powodów przyznania pomocy społecznej.

	2021	2020	2019
Rodziny ogółem, w tym:	1.830	1.897	1.929
Ubóstwo	44,9%	46,13%	45,04%
Sieroctwo	0,11%	0,11%	0,10%
Bezdomność	8,7%	8,7%	7,98%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	1,86%	1,86%	2,23%
Bezrobocie	15,30%	15,81%	16,22%
Niepełnosprawność	34,21%	33,42%	34,32%
Długotrwała lub ciężka choroba	44,75%	44,07%	42,30%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	10,93%	15,02%	13,95 %
• rodziny niepełne	7,43%	7,64%	7,83%
• wielodzietne	2,46%	2,37%	2,59%
Przemoc w rodzinie	1,20%	0,84%	0,41%
Alkoholizm	3,77%	3,16%	3,27%
Narkomania	0,38%	0,21%	0,21%
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1,15%	1,16%	1,19%
Zdarzenia losowe	0,33%	0%	0,16%
Sytuacje kryzysowe	0,22%	0,42%	0,52%

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, zostaje ono umieszczone w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie: rodzinnej oraz instytucjonalnej. Przez rodzinną pieczę zastępczą rozumie się rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka. Instytucjonalna piecza zastępcza to: placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Powyższa ustawa nałożyła na gminy obowiązek partycypowania w kosztach związanych z umieszczeniem dziecka w szeroko rozumianej pieczy zastępczej. Koszty kształtują się na poziomie: 10% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej i odpowiednio 30% w drugim roku pobytu dziecka i 50% w trzecim roku pobytu i następnych latach.

Pierwszym rokiem, w którym ze środków własnych Miasta poniesiono 10% wydatków na opiekę i wychowanie dzieci przebywających w pieczy zastępczej w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej był rok

2012. Zatem już w 2015 r. za dzieci umieszczone w 2012 r. – poniesiono 50% wydatków na opiekę i wychowanie.

Tabela nr 7. Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej oraz poniesione koszty.

	2021	2020	2019
Liczba rodzin	179	174	163
Liczba przebywających dzieci w tym:	220	239	242
• w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	65	62	55
• w rodzinach zastępczych	155	177	187
Dzieci adoptowane	1	4	4
Dzieci, które powróciły do rodziny	25	15	13
Oплата gminy za pobyt dzieci w pieczy zastępczej, w tym:	191	193	186
• w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	45	53	54
- koszt	656.452,18	746.128,55	735.058,77
• w rodzinach zastępczych	144	138	131
- koszt	741.830,95	649.717,19	587.908,42
• współfinansowanie pobytu dzieci w Zakładzie Opiekuńczo Lecznicznym	2	2	1
- koszt	29.793,36	25.890,33	13.059,60

Z analizy powyższych danych wynika ogólny spadek dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2021 r. o 19 dzieci, tj. o 7,95% w stosunku do roku 2020 i o 22 dzieci, tj. o 9,1% w stosunku do roku 2019. Jednakże należy zauważyć, iż z roku na rok wzrasta liczba rodzin, z których dzieci umieszczane są w pieczy zastępczej.

W 2021 r. koszt wydatków za dzieci wzrósł znacząco z uwagi na fakt, że za pobyt części z nich współfinansowane były koszty w 50 % (trzeci i kolejny rok pobytu dziecka w pieczy zastępczej). W roku tym w pieczy zastępczej przebywało 220 dzieci, z czego opłatę za pobyt w pieczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wniósł za 191 dzieci (odpowiednio w 2020 r. za 239 dzieci przebywających w pieczy opłatę wniesiono za 193 i w 2019 r. za 242 dzieci przebywających w pieczy opłatę wniesiono za 186). Różnica w liczbie wynikała z tego, że niektóre z nich były umieszczone w pieczy przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nałożyła obowiązek ponoszenia odpłatności za pobyt i wychowanie dzieci.

Z analizy danych zawartych w ww. tabeli wynika, iż w 2021 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poniósł odpłatność za 86,8% ogółu dzieci przebywających w pieczy zastępczej i odpowiednio w 2020 roku – za 80,7%, a w 2019 roku – za 76,8% dzieci).

Tabela nr 8. Rodziny objęte wsparciem przez asystenta rodziny.

	2021	2020	2019
Liczba asystentów rodziny	3	3	3
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny(ogółem)	50	50	49
• do 3 miesięcy	1	6	8
• powyżej 3 m-ca do 12 miesięcy	17	14	20
• powyżej 1 roku	32	30	21
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył współpracę, ze względu na :	19	16	16
• osiągnięte cele	7	3	1
• brak efektów podjętej współpracy	3	3	4
• zaprzestania współpracy przez rodzinę (zmiana adresu rodziny, rezygnacja ze współpracy)	9	9	10
• ze względu na zmianę postanowienia sądu	0	1	1
Liczba rodzin monitorowanych po zakończeniu współpracy	11	4	1
Przeciętny czas pracy z rodziną w miesiącach	34	24	18

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje szereg działań zmierzających do zminimalizowania pojawiających się problemów poprzez pracę socjalną prowadzoną przez pracowników socjalnych czy wsparcie asystentów rodziny.

Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi jest procesem powolnym, złożonymi długotrwałym. Wynika to z występowania w tych rodzinach problemów sprzężonych, tj. niskie umiejętności opiekuńczo-wychowawcze, niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego i zarządzaniu posiadanymi zasobami pieniężnymi, uzależnienia, brak prawidłowych wzorców, zaburzone relacje wewnątrzrodzinne, opór przed zmianą itp. Satysfakcjonujące i wymierne jej efekty w przeważającym stopniu zależą od aktywności rodzin, otwarcia na oferowane wsparcie, chęci wprowadzenia w swoim życiu zmian. Objęcie rodziny wsparciem asystenta czy przedstawicieli innych instytucji i organizacji pomocowych nie zawsze gwarantuje przywrócenie rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo –

wychowawczych. Przeciętny czas pracy asystenta rodziny wynosił 34 miesiące (24 miesiące w 2020 r. i 19 miesięcy w 2019 r.). Czas pracy asystentów jest długotrwały. Wynika to z faktu, że w rodzinach tych występują problemy sprzężone. Członkowie rodzin objętych asystenturą odznaczają się znacznym deficytem umiejętności społecznych, na co nakładają się często zaburzenia psychiczne lub upośledzenie umysłowe co wpływa na odroczenie w czasie efektu pracy asystentów. W wielu przypadkach praca asystentów polega na treningu umiejętności. Coraz częściej znaczącym problemem współistniejącym w tych rodzinach jest nadużywanie przez rodziców lub jednego z nich alkoholu bądź innych środków odurzających, co skutkuje brakiem efektywności w podejmowanych działaniach przez asystentów rodzin.

Z danych Ośrodka wynika, że w 2021 r. wsparciem asystenta rodziny objętych było 50 rodzin, co stanowiło 14,58% ogółu rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej. (w 2020 r. – 50 rodzin, tj. 13,62%, w 2019 r. – 49 rodzin, tj. 12,04%).

W roku 2021 pracą asystenta rodziny objętych było 50 rodzin i w porównaniu do roku poprzedniego liczba ta nie uległa zmianie, a w stosunku do 2019 r. liczba rodzin objętych wsparciem asystenta wzrosła o 1 rodzinę.

Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat 2021 - 2019 zmniejsza się (w 2019 r. - 407 rodzin, w 2020 r. - 367 rodzin, w 2021 r. - 343 rodziny) jednakże obserwowany jest nieznaczny wzrost liczby rodzin z dziećmi objętych wsparciem asystenta rodziny.

Według danych zawartych w ww. tabeli w 2021 roku w 3 rodzinach współpraca z asystentem rodziny została zakończona z powodu braku efektów pomimo ciągłego motywowania przez asystenta do zmiany dotychczasowego stylu życia.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodzin oraz biorąc pod uwagę złożoność występujących w nich problemów, rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie mają możliwość korzystania w sytuacjach tego wymagających m.in. z następujących form pomocy realizowanych przez pracowników MOPS:

- pomoc społeczna:
  - świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, okresowe, celowe i specjalne celowe),
  - świadczenia niepieniężne (posiłek, schronienie, ubranie, potwierdzenie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej, praca socjalna, usługi opiekuńcze, udział w programach z zakresu integracji społecznej, pomoc w udzielaniu ulg w spłacaniu należności pieniężnych mających charakter cywilnoprawny),
- wykonywanie prac społecznie użytecznych,
- pomoc osobom uzależnionym od alkoholu (działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych),
- pomoc ofiarom i sprawcom przemocy (działalność Zespołu Interdyscyplinarnego),
- poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne),
- „Szkoła dla Rodziców”,
- pomoc asystenta rodziny,

- świadczenia rodzinne (zasiłki rodzinne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie),
- świadczenie wychowawcze,
- świadczenie „Za życiem”,
- świadczenie „Dobry start” - od 1 lipca 2021 r. realizatorem powyższego programu jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- fundusz alimentacyjny,
- stypendia i zasiłki szkolne,
- dodatki mieszkaniowe i energetyczne.

Część ww. zadań, np. zagadnienia uzależnień, przemocy, pomocy psychologicznej jest realizowana poprzez interdyscyplinarną współpracę stargardzkich instytucji i organizacji społecznych działających w danym obszarze, m.in. szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, Policję, Straż Miejską, kuratorów sądowych, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe.

Ponadto w Stargardzie realizowane są interdyscyplinarne programy, których celem jest wsparcie dziecka i rodziny, służące zapobieganiu sytuacjom kryzysowym:

- Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- Program „Szkoła, Rodzina, Środowisko”,
- Pomoc w udzielaniu ulg w spłacaniu należności pieniężnych mających charakter cywilnoprawny, warunków dopuszczalności pomocy publicznej w przypadkach, w których ulga stanowić będzie pomoc publiczną,
- Program „Potrzebny Dom”, w tym m.in. Program „Duża Rodzina”,
- Program osłonowy z zakresu pomocy osobom zagrożonym zachorowalnością na wybrane typy chorób.

Praca interdyscyplinarna osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodziną na terenie Stargardu spełnia wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dotyczące funkcjonowania spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Ponadto w oparciu o ww. programy realizowane są również działania profilaktyczne o charakterze zapobiegającym powstawaniu trudnych sytuacji życiowych.

4. Analiza SWOT w obszarze wsparcia rodziny.

Na terenie Miasta Stargard w budowę lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną są zaangażowani specjaliści z różnych dziedzin oraz instytucje i organizacje zajmujące się pracą na rzecz rodzin, jak i pełniące funkcję wspierającą.

W celu opracowania Miejskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 dokonano ponownie analizy SWOT Programu, który realizowany i wdrażany był

w latach 2020-2022 przez Miasto Stargard. Analiza SWOT pozwala na zbadanie i przeprowadzenie całościowej oceny zdolności do działania w określonym otoczeniu. Oznacza: moce strony (Strengths), słabe strony (Weaknesses), szanse (Opportunities), zagrożenia (Threats). W analizie SWOT punktem wyjścia jest ocena własnych, wewnętrznych możliwości i ograniczeń (słabych i mocnych stron), które następnie konfrontuje się z oceną zewnętrznych możliwości wykorzystania pojawiających się szans oraz minimalizacji skutków ewentualnych zagrożeń.

Tabela nr 9. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • obowiązujące akty prawne, strategie i programy, np. dotyczące: rozwiązywania problemów społecznych, profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomani i przemocy w rodzinie, tj.: Program „Szkoła, Rodzina, Środowisko”, „Potrzebny Dom”, „Szkoła dla Rodziców”, programy edukacyjne i terapeutyczne dla ofiar i sprawców przemocy, szczepienia, przeciwdziałanie eksmisjom, • dobrze działające instytucje w obszarze pomocy społecznej, • doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników instytucji działających na rzecz rodziny, • współpraca instytucji działających na rzecz rodziny np. Szkolne Grupy Konsultacyjne, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz grupy robocze, • działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • szeroka oferta wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i prawnego kierowanego do rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> • mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, • niska świadomość w pełnieniu ról opiekuńczo-wychowawczych i niechęć do udziału w zajęciach „Szkół Dla Rodziców” i innych programów na rzecz dziecka i rodziny, • zjawisko marginalizacji społecznej w szczególności dzieci i młodzieży, która wynika z wielu problemów społecznych, dotyczących ich rodziny m.in. alkoholizmu, niepełnosprawności i występujące w nich zaburzenia psychiczne, • niski poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej, • niski poziom aktywności klientów korzystających z różnych świadczeń pomocy społecznej w zakresie podejmowania aktywności zawodowej, • brak kandydatów na rodziny wspierające, rodziny zastępcze, • brak gotowości rodzin do zmiany stylu życia,

<p>przeżywających sytuacje kryzysowe (np. z powodu problemów wychowawczych, przemocy, uzależnień),</p> <ul style="list-style-type: none"> • kształcenie kadry pomocy społecznej w zakresie umiejętności działania na rzecz dziecka i rodziny, • bogata oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów szkół podstawowych, • oferta programowa MDK, SCK, OSiR i klubów sportowych skierowana do dzieci i młodzieży, • dobre zaplecze edukacyjne i sportowe, • ulgi w opłatach za pobyt dzieci w żłobkach i przedszkolach prowadzonych przez Miasto, • ulgi dla rodzin wielodzietnych: Stargardzka Karta Mieszkańca - Duża Rodzina, Zachodniopomorska Karta Dużej Rodziny, ogólnopolska Karta Dużej Rodziny, • dotacje dla niepublicznych żłobków i przedszkoli oraz klubów dziecięcych, • dostępność usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych rodzinom, • zabezpieczenie w budżecie miasta niezbędnych środków na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, • wspieranie rodzin przez asystenta rodziny, • mieszkania wspomagane dla osób opuszczających system pieczy zastępczej wraz z możliwością otrzymania dodatku 	<ul style="list-style-type: none"> • nieodpowiedni system informacyjny pomiędzy instytucjami, • niewystarczająca liczba miejsc w placówkach oferujących opiekę dla najmłodszych, szczególnie w żłobkach, • utrudniony dostęp do poradnictwa specjalistycznego (psychiatra dziecięcy), • brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych, odrzucenie autorytetów, • niedostateczna liczba mieszkań dla rodzin ubiegających się o lokal komunalny, a także dla rodzin średniozamożnych • kumulowanie rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo w wielorodzinnych budynkach komunalnych, • niski poziom współpracy rodziców dzieci przebywających w pieczy zastępczej z asystentami rodziny • brak miejsc dla ofiar przemocy, w przypadku gdy ofiarą przemocy jest mężczyzna lub mężczyzna z dziećmi,
---	---

<p>mieszkaniowego i obniżki czynszu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość przydziału przez Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego lokalu mieszkaniowego dla rodzin, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej lub są zagrożone umieszczeniem w niej z powodu trudnych warunków mieszkaniowych, • możliwość przydziału przez Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego lokalu mieszkaniowego dla rodzin wychowujących czworo i więcej dzieci program „Duża Rodzina”, • świadczenie wychowawcze, świadczenie „Dobry start” i świadczenie „Za życiem”, Kapitał Opiekuńczy, • sieć instytucji wspierających rodzinę(Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze, Gminny Ośrodek Wsparcia, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, mieszkania wspomagane), • funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego, • dobra sytuacja na rynku pracy, • dobrze zorganizowana sieć przedszkoli, szkół i placówek edukacji oraz powstawanie prywatnych placówek żłobkowo-przedszkolnych, 	
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie na terenie miasta Stargard placówek służby zdrowia, • dostęp do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego w tym: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i zdrowotnego, • funkcjonowanie świetlic szkolnych na terenie miasta Stargard, • poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym, • znajomość zasobów środowiska lokalnego przez pracowników MOPS, • zapewnienie kadrze MOPS szkoleń, • dobra baza rekreacyjno-sportowa (tereny zielone, parki, place zabaw, boiska, hala sportowa i stadion sportowy). 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie ogólnokrajowej polityki prorodzinnej, • wykorzystanie potencjału i zasobów organizacji pozarządowych, • możliwości zawierania partnerstw i realizacja lokalnych inicjatyw, • możliwość pozyskiwania środków finansowych na realizację programów w ramach ogłaszanych konkursów, • rozwój wolontariatu, • współpraca rodzin dysfunkcyjnych z rodzinami wspierającymi oraz asystentem rodziny, • wzrost zaangażowania społeczności lokalnej na rzecz dziecka i rodziny, • aktywny udział rodzin w działających na terenie miasta grupach wsparcia, 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie zjawiska osłabienia autorytetu rodziny i więzi międzypokoleniowych, • osłabianie funkcji opiekuńczej rodziny, • syndrom „dziedziczenia biedy”, • rozszerzenie zjawisk patologicznych, np. agresja, przemoc, wandalizm, uzależnienia, • wzrost kosztów utrzymania rodziny, • uzależnienie świadczeniobiorców pomocy społecznej od otrzymywanej pomocy, • przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dziecka na instytucje,

<ul style="list-style-type: none"> • nowa forma pracy z rodziną dysfunkcyjną, współpraca z terapeutą zajęciowym (dotyczy rodzin z zaburzeniami psychicznymi), • zmiana podejścia społeczeństwa w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych, • podnoszenie kompetencji i umiejętności rodzicielskich, • polityka państwa przyjazna rodzinom, • edukacja rodziców, w szczególności w zakresie radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością, zarządzania budżetem domowym, podjęcia stosownego leczenia lub terapii, • szeroko pojęta edukacja społeczna za pośrednictwem Internetu, mediów, prasy lokalnej, kampanii społecznych, • wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę, • podniesienie efektywności i skuteczności działań z zakresu diagnostyki, poradnictwa psychologicznego, • wzrost świadomości społecznej w kwestii np. przemocy w rodzinie, uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak świadomości rodziców na temat grożących dziecku niebezpieczeństw, • brak zainteresowania rodziców problemami dziecka i spędzaniem przez nie wolnego czasu, • brak kształcenia adekwatnego do późniejszych możliwości zatrudnienia, • brak umiejętności szukania pomocy w sytuacjach kryzysowych, • skomplikowane i niespójne przepisy prawa, biurokratyzacja, • cedowanie nowych zadań na samorządy gminne bez zapewnienia środków na realizację, • niewystarczające środki finansowe na realizację zadań w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz pomoc społeczną, • brak możliwości zaspokojenia uzasadnionych potrzeb mieszkaniowych rodzin, • wzrost zjawiska przemocy i uzależnień, • rozpad związków (rozwoły, separacje, emigracja zarobkowa), • uzależnienie członków rodzin od alkoholu, hazardu, internetu, narkotyków/środków odurzających, • stereotypowe postrzeganie instytucji pomocowych, • brak umiejętności szukania pomocy w sytuacjach kryzysowych, • agresja i przemoc w szkole,
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • słabe zaangażowanie się służby zdrowia i wymiaru sprawiedliwości w interdyscyplinarną pomoc rodzinom.
--	---

Analiza SWOT została przeprowadzona przez pracowników MOPS w Stargardzie i opiera się na wiedzy i doświadczeniu osób zajmujących się pomocą rodzinie.

Podsumowując powyższą analizę można stwierdzić, że występują zarówno mocne, jak i słabe strony związane z pomocą dziecku i rodzinie. Wiele jest również zagrożeń. Korzystając z szans można wiele zmienić w tej dziedzinie. Niewątpliwie jedną z możliwości byłoby powoływanie rodzin wspierających. Na przełomie lat 2019-2021 pomimo regularnie prowadzonych kampanii informacyjnych o naborze kandydatów na rodziny wspierające takowej nie udało się wyłonić. W 2021 r. odbyło się jedno spotkanie z kandydatem na rodzinę wspierającą, jednakże rodzina ostatecznie nie wyraziła zgody na podpisanie umowy w zakresie pełnienia funkcji rodziny wspierającej.

Cały Program opiera się na ścisłej współpracy i współdziałaniu służb z osobami, rodzinami dla których został stworzony. Z analizy SWOT wynika, że posiadane zasoby powinny stanowić podstawę do skutecznych działań. Jednak nieprzewidywalność zachowania adresatów Programu może całkowicie zmienić prognozy. Dokonana analiza pozwoliła wyznaczyć kierunki działań na kolejne lata realizacji Programu.

5. Część programowa.

5.1. Cel główny.

Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin sprzyjającego prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

5.2. Cele szczegółowe.

1. Prowadzenie działalności profilaktycznej sprzyjającej umacnianiu rodziny i wypełnianiu przez nią roli opiekuńczo-wychowawczej.
2. Zapewnienie rodzinom zagrożonym umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej pomocy w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych.
3. Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Cel szczegółowy 1: Prowadzenie działalności profilaktycznej sprzyjającej umacnianiu rodziny i wypełnianiu przez nią roli opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela nr 10.

Lp.	Zadanie	Podmiot realizujący	Wskaźnik/ Miernik	Czas realizacji
1.	Realizacja programów mających na celu podnoszenie kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (Szkoła dla Rodziców)	Liczba osób	2023-2025 wg potrzeb
2.	Wspieranie rodziców w wychowaniu i edukacji dzieci oraz zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży.	Placówki opiekuńcze i wychowawcze (żłobki i kluby dziecięce, przedszkola)	Liczba dzieci	2023-2025
		Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (zajęcia prowadzone w ramach projektów)	Liczba rodzin/dzieci uczestniczących w zajęciach	2023-2025 wg potrzeb
		Placówki kulturalno-oświatowo-sportowe (Młodzieżowy Dom Kultury, Stargardzkie Centrum Kultury, OSiR, kluby sportowe	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych.	2023-2025
		Szkoły (zajęcia prowadzone w ramach Programu „Szkoła, Rodzina, Środowisko”)	Liczba dzieci uczestniczących w szkolnych zajęciach pozalekcyjnych.	2023-2025 W okresie IX-VI
		Organizacje pozarządowe	Liczba rodzin/dzieci korzystających z oferty organizacji.	2023-2025 wg potrzeb
3.	Rozwijanie systemu ulg skierowanych do rodzin wielodzietnych i promocja modelu rodziny wielodzietnej.	Urząd Miejski, miejskie spółki oraz jednostki organizacyjne, podmioty niepubliczne	Liczba rodzajów ulg.	2023-2025
4.	Wspieranie finansowe rodzin w wychowywaniu dzieci zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz zgodnie z ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym	ZUS Stargard	Liczba rodzin/ dzieci.	2023-2025
5.	Wspieranie finansowe kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” zgodni z ustawą z dnia 4 listopada 2016 r.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin/dzieci	2023-2025

6.	Wspieranie finansowe zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie realizacji szczególnych warunków realizacji Rządowego Programu „Dobry start”.	ZUS Stargard	Liczba rodzin/dzieci	2023-2025
----	--	--------------	----------------------	-----------

Cel szczegółowy 2: Zapewnienie rodzinom zagrożonym umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej pomocy w przezwyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela nr 11.

Lp.	Zadanie	Podmiot realizujący	Wskaźnik/Miernik	Czas realizacji
1.	Zabezpieczenie rodzinom pomocy socjalnej (świadczenia pieniężne i niepieniężne) oraz zatrudnienia wspomaganego (prace społecznie użyteczne, Centrum Integracji Społecznej).	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczeń alimentacyjnych, dodatków mieszkaniowych, stypendium szkolnego. Liczba rodzin korzystających z zatrudnienia wspomaganego. Liczba monitorowanych rodzin dysfunkcyjnych.	2023-2025
		Organizacje pozarządowe (np. Centrum Socjalne Caritas)	Liczba świadczeniobiorców.	2023-2025
2.	Zabezpieczenie pomocy specjalistycznej w różnych obszarach (uzależnienia, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność).	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (Zespół ds. przemocy i pomocy psychologiczno-terapeutycznej)	Liczba osób dorosłych objętych terapią. Liczba dzieci objętych terapią. Liczba porad: - psychologicznych - prawnych - socjalnych.	2023-2025
		Podmioty lecznicze	Liczba osób objętych terapią.	2023-2025
		Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Liczba osób objętych postępowaniem.	2023-2025

		Organizacje pozarządowe	Liczba osób korzystających z proponowanej oferty pomocy.	2023-2025
3.	Zapewnienie możliwości szybszego dostępu do lokali komunalnych niezbędnych dla rodzin zagrożonych umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.	Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego	Liczba rodzin, które otrzymały lub zamieniły lokal komunalny w związku z zagrożeniem umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.	2023-2025 wg potrzeb
4.	Zapewnienie pomocy rodzinom w formie pracy z asystentem rodziny i obejmowanie pomocą rodziny wspierającej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczb rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. Liczba rodzin wspierających. Liczba rodzin objętych wsparciem rodziny wspierającej.	2023-2025 wg potrzeb
5.	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny dysfunkcyjnej po zakończeniu współpracy z asystentem rodziny.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin objętych monitoringiem.	2023-2025
6.	Rozwijanie interdyscyplinarnego podejścia do rozwiązywania problemów rodzin.	Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieska Karta.	2023-2025
		Szkolne Grupy Konsultacyjne działające w ramach Programu „Szkoła Rodzina, Środowisko”	Liczba rodzin objętych pracą Grup.	2023-2025 w okresie IX-VI
7.	Prowadzenie projektów/programów dotyczących aktywizacji społecznej dla rodziców.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodziców biorących udział w programach/projektach.	2023-2025 wg potrzeb
8.	Prowadzenie programów/projektów dla dzieci z udziałem rodziców m.in. z okazji Dnia Dziecka, Mikołajek itp.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba dzieci biorących udział w programach/projektach.	2023-2025 wg potrzeb
9.	Organizacja obozów socjoterapeutycznych, w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem przemocy oraz dla osób dorosłych	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba dzieci i rodziców uczestniczących w obozie.	2023-2025 VII-VIII

Cel szczegółowy 3: Podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Tabela nr 12.

Lp.	Zadanie	Podmiot realizujący	Wskaźnik/Miernik	Czas realizacji
1.	Współpraca z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodziny	Liczba wspólnie sporządzonych planów pracy z rodziną.	2023-2025
2.	Udział w Zespołach ds. okresowej oceny sytuacji dziecka.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Liczba spotkań zespołów.	2023-2025
3.	Interdyscyplinarne działania uwzględniające przyczyny umieszczania dziecka w pieczy zastępczej, w tym pomoc: <ul style="list-style-type: none"> • socjalna • specjalistyczne poradnictwo • dostęp do mieszkań komunalnych. 	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, instytucje i organizacje działające na rzecz rodziny	Liczba dzieci, które powróciły do rodziny. Liczba dzieci, które zostały adoptowane	2023-2025

5.3. Zasoby instytucjonalne.

Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny powinny być realizowane przez instytucje o zasięgu gminnym i powiatowym, do których zadań należy praca z rodziną i dzieckiem oraz organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie Miasta Stargard.

Podmioty oferujące wsparcie i pomoc rodzinom z dziećmi na terenie Stargardu to w szczególności:

- Urząd Miejski,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o.,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Sąd Rejonowy wraz z Kuratorami Sądowymi,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Gminny Ośrodek Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i kobiet lub kobiet z dziećmi pozbawionych schronienia,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- Przychodnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia,
- Ośrodek Psychoterapii i Szkoleń „Pracownia”,

- Klub Abstynenta,
- Poradnia MONAR,
- Komenda Powiatowa Policji,
- Młodzieżowy Dom Kultury,
- Stargardzkie Centrum Kultury,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- kluby sportowe,
- szkoły podstawowe,
- szkoły ponadpodstawowe,
- przedszkola i żłobki,
- organizacje pozarządowe,
- placówki prowadzące działalność leczniczą,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- placówki wsparcia dziennego.

5.4. Realizacja Programu.

Koordynowanie, organizowanie i inicjowanie działań w ramach Programu, należy do zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie. Program ma charakter otwarty i może być aktualizowany w miarę pojawiających się potrzeb. W lokalnym systemie działań w zakresie rozwiązywania problemów rodziny uwzględniono uczestnictwo różnych podmiotów i instytucji działających na terenie Miasta. Ich współdziałanie oraz profesjonalne podejście do problemów występujących w rodzinie umożliwia stworzenie spójnej i wielowymiarowej podstawy do zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w środowisku rodzinnym.

5.5. Finansowanie Programu.

Źródłem finansowania zadań określonym w Miejskim Programie Wspierania Rodziny na lata 2023 –2025 dla Miasta Stargard są środki finansowe poszczególnych podmiotów realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny (budżet gminy i powiatu), a także mogą być środki uzyskane z dotacji z budżetu państwa, dotacji unijnych oraz środki organizacji pozarządowych.

5.6 Zakładane efekty realizacji Programu.

Dzięki współpracy instytucji i organizacji zostaną stworzone odpowiednie warunki i możliwości dla wszechstronnej i skutecznej pomocy rodzinie:

- rozwój profesjonalnych form pomocy rodzinie,
- poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wymagających wsparcia,
- reintegracja rodzin naturalnych poprzez powrót dziecka do naturalnego środowiska,
- realizacja działań o charakterze środowiskowym, zwłaszcza w zakresie spędzania wolnego czasu.

5.7. Monitoring Programu.

Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2025 dla Miasta Stargard jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie realizowany przy współpracy lokalnego samorządu, instytucji i organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zajmujących się sprawami rodziny. Stanowi on dokument wyznaczający cele i zadania, w związku z tym wymaga oceny i weryfikacji efektywności podejmowanych zadań.

Monitoring realizacji Programu będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu danych będących w posiadaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stargardzie. Dodatkowo pozyskiwane będą informacje od innych instytucji i podmiotów w zakresie wskazanym w Programie. Zebrane dane pozwolą na kontrolę postępu realizacji poszczególnych zadań oraz podjęcie działań korygujących. Głównymi obszarami monitorowania Programu będą wyznaczone zadania, zgodnie z przyjętymi celami. Informacje z realizacji Programu wraz ze wskazaniem potrzeb będą zawierane w kompleksowej informacji z działalności MOPS za dany rok.